

ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ*

Ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς θρησκείας τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, δὲν ἐπετεύχθη εὐχερῶς οὐδ' ἄνευ ἀγῶνων καὶ παραχωρήσεων. Πᾶσα νέα θρησκεία δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τῆς προηγηθείσης ἀποτόμως, προσκρούουσα δὲ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἐκείνης πολλάκις κλονίζεται ἐπικινδύνως καὶ καταρρέει πρὸ τοῦ ριζωθῆ. Ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ πέμπτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἡ τύχη τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦτο ἀμφίβολος ἔτι. Ἔδει οὐ μόνον νὰ παλαίσῃ κατὰ τοῦ κατακλύσαντος τότε τὰ πνεύματα φιλοσοφικοῦ μυστικισμοῦ τῶν Γνωστικῶν καὶ τῶν Νεοπλατωνικῶν καὶ νὰ καταπνίξῃ τὰ σπέρματα τῶν παμπληθῶν δογματικῶν αἱρέσεων, αἷτινες ἐνωρὶς ἀναφυσῆσαι διήρουν ἰσοτιμῶς καὶ ἐξησθένουν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ νὰ καταστρέψῃ τὰν λείψανον τῆς ἀρχαίας πολυθείας, εἰς ἣν μετ' ἐπιμονῆς ἐνέμενον ὁ λαὸς καὶ πρὸ πάντων ἐσθρόται. Διότι εἰς αὐτοὺς ἐφάνετο ἀκατάληπτόν τι καὶ καινοτάτην ἢ νέα θρησκεία, ἀντικαθιστώσα δι' ἀγνώστου κόσμου μεταφυσικῶν ἰσθμῶν καὶ ἀφηρημένων τύπων τὴν προσωποποίησιν τῆς φύσεως, ἐφ' ἧς ἐβασίλευτο ἡ πολύπλοκος καὶ πλουσία μυθολογία αὐτῶν, καὶ τὴν πομπώδη καὶ εὐθυμον ἐξωτερικὴν αὐτῶν λατρείαν. Αἱ σύνοδοι καὶ οἱ χριστιανοὶ ἱεράρχαι, κατιδόντες τὸ ἀνέφικτον τῆς καθάρσεως καὶ ἀμιγυῶς εἰσαγωγῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἠνέχθησαν τὴν διατήρησιν τῶν ἐκ τῆς πολυθείας ἐκπηγαζουσῶν παραδόσεων καὶ προλήψεων φροντίσαντες μόνον νὰ περιβάλλωσιν αὐτὰς διὰ χριστιανικοῦ καλύμματος. Μετὰ τὴν ἐδραίωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ ἐκκλησία ἐδοκίμασε καὶ πάλιν νὰ ἀποσκορακίσῃ ὡς ἐκφύλους καὶ ἀσεβεῖς αὐτάς, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι τῆς ἀπέδθησαν τὸ πλεῖστον ἄγονοι, δι' ὅσας πρὸ πάντων ἐκ τε τῆς πολυχρονίου διατηρήσεώς των καὶ ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λαοῦ κατέστησαν συμφυσεῖς αὐτῇ. Οὕτω δὲ περισώθησαν μέχρις ἡμῶν πλεῖστοι μῦθοι καὶ ἔθιμα τῆς ἀρχαίας θρησκείας, τὰ μὲν μικρὸν παρηλλαγμένα καὶ εὐχερῶς διαγινωσκόμενα, τὰ δὲ ἀμυδρὰ μόνον ὑποκρύπτοντα ἴχνη τῆς παλαιᾶς αὐτῶν καταγωγῆς.

* Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἀρκούντως περιεργος εἶναι ἡ ἐξέτασις τῶν

*) Ἐδημοσιεύθη ἐν «Ἐστί» 1876 τ. Α' σ. 268—271. Ἐκτενέστερος λόγος περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος γίνεται ἐν τῇ πραγματείᾳ Τὰ δημόδια ἑλληνικά ἔθνη καὶ τῆς δρακοντοκρατίας τοῦ ἀγίου Γεωργίου (Λαογραφ. 1913 τ. Α' σ. 185—235).

συναξαρίων, ἐν οἷς ἐναπεταμιεύθησαν πολλαὶ μυθολογικαὶ παραδόσεις ἐπὶ τὸ χριστιανικώτερον μεταπλασθεῖσαι. Ὁ διακεκριμένος Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Ἀλφρέδος Μωρὸ ἐν ἰδίῳ περισπουδάστῳ *Δοκιμῳ* περὶ τῶν μεσαιωνικῶν συναξαρίων κατέδειξεν ὅποια ἐκ τῆς τοιαύτης μελέτης ὠφελήματα ζύονται νὰ πορισθῶσιν ἢ συγκριτικὴ μυθολογία, ἢ ἀρχαιολογία καὶ αὐτὴ ἔτι ἢ θεολογία. Ἐκτὸς ὅμως τῶν συναξαρίων, ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσι ἀνακαθαρθῆ ὑπὸ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ὑπάρχουσι εὐσεβεῖς τοπικαὶ πρὸ πάντων παραδόσεις περὶ τοῦ βίου ἁγίων μὴ ἀποτεθησαυρισμένα ἐν ταῖς συναξαρίοις, ἐν αἷς διασφύζονται, μικρὰν ὑποστάντες μεταβολήν, πολλοὶ ἀρχαῖοι μῦθοι. Μίαν τῶν παραδόσεων τούτων γνωστοτάτην καὶ λίαν διαδεδομένην, ἀναφερομένην εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον, προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν σήμερον.

Ἐν τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ ἀποτυπῶνται τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἀρχαίου ἥρωος, καὶ ἐν τῷ βίῳ καὶ τοῖς ἄθλοις αὐτοῦ ἀνευρίσκομεν τὰ χαρακτηριστικὰ πολλῶν ἡμιθέων τῆς ἐλληνικῆς μυθολογίας. Στρατιώτης τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ μαρτυρήσας ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τροπαιοφόρος μεγαλομάρτυς, ἡ δὲ μνήμη του, τὴν 23 Ἀπριλίου ἐλευσίαν, πανηγυρίζεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τῶν Βλάχων καὶ τῶν σλαβικῶν ἐθνῶν. Ταῦτα περὶ αὐτοῦ συναξάρια ἐνωρὶς ἀναμιχθέντα μετ' ἀρχαίους μύθους συντάσσονται ὅπως συνδυασθῆ πρὸς ἀρχαίους ἥρωας καὶ τιμῆται ὑπὲρ πάντων ἕτεραν ἄκρον τοῦ χριστιανικοῦ εορτολογίου. «Δὲν ὑπάρχει χωρίον, λέγει ὁ ἄγγλος Ricaut, κατὰ τὸν δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα ἐπισκεφθεὶς τὴν Βιλαύρα μὴ ἔχον ἐκκλησίαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου», χωρὶα δὲ ἄλλα ἐπισημαίνει ἀφιερωμένα αὐτῷ, ὁμώνυμα τοῖς ἐν αὐτοῖς ἐκτισμένης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου. Ἐν γένει ὁ ἅγιος Γεώργιος θεωρεῖται προστάτης τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ποιμένων, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν πανηγυρίζουσι τὴν ἐορτὴν αὐτοῦ, καὶ ταύτην ἔχουσι ὄριση ὡς ἡμέραν τῆς μεταβάσεώς των εἰς τὰς θερινὰς αὐτῶν νομάς· πρὸς δὲ καὶ οἱ ἄλιεῖς ἐπιβιβαζόμενοι ἐπὶ τῶν πλοικρίων των ἐπικαλοῦνται πολλάκις τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, πρὸς ὃν ὅμως, ἂν ἡ ἄλεια ἀτυχῆς ἀποβῆ, πολλὰς ἐπιδαφιλεύουσιν ὕδρεις, ἐν αἷς καὶ τὸ ἐπίθετον παξιμαδοκλέφτης. Ἰδιάζουσιν τιμὴν ἀπολαμβάνει προσέτι ὁ ἅγιος Γεώργιος καὶ παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις· ἐν Προύσῃ μάλιστα οἱ ἐκεῖ Ἀρμένιοι διγγουνοῦτο ἄλλοτε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ περιηγητοῦ Paul Lucas (1714), ὅτι ἐκάστην Παρασκευὴν τοῦ μηνὸς Μαΐου ἤρχετο εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμωμένην ἀρμενικὴν ἐκκλησίαν εἰς ἱππεύς, ὁ ἅγιος Γεώργιος, καὶ ἐκτύπα πολλάκις διὰ τοῦ δόρατός του ἐν κολίωμα εἰς τὸ βάθος τῆς ἐκκλησίας.

Τὸ ὁμοίωμα τοῦ ἁγίου Γεωργίου πολλάκις ἐκόσμησε τὴν ἐλληνικὴν σημαίαν καὶ τὰ φλάμμουλα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων· εὐρίσκομεν δ' αὐτὸ καὶ εἰς πολλὰ βυζαντινὰ νομίσματα καὶ εἰς παράσημα εὐρωπαϊκῶν

κρατῶν. Παρὰ τοῖς καθολικοῖς δὲ χριστιανοῖς τὸ πρὸς τὸν ἅγιον Γεώργιον σέβας ἐπεξετάθη μέχρι τεραστίου πολλαπλασιασμοῦ αὐτοῦ· διότι, κατὰ τινὰ περὶ ἐργον στατιστικὴν, τριάκοντα τοῦ ἁγίου σώματα καὶ ἔνδεκα αὐτοῦ κεφαλαὶ διατηροῦνται εἰσέτι εἰς διάφορα μοναστήρια τῆς Εὐρώπης. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν Χριστιανῶν καὶ οἱ Τοῦρκοι, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ πολεμικοὶ ἵππεις ἢ Σπαῖδες, τιμῶσι καὶ σέβονται μεγάλως τὸν ἅγιον Γεώργιον θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἓνα τῶν ἁγίων των· πιστεύουσι δὲ ὅτι πλήρης ζωῆς διατρέχει εἰσέτι, ὡς οἱ πλάνητες τοῦ μεσαίωνος ἰππόται, τὴν γῆν προστατεύων τὴν καταδυναστευομένην ἀθρότητα.

Ἡ παράδοσις, ἣν ἀνεφέραμεν, φέρεται εἰς δημοτικὰ κυρίως ἄσματα, ἅτινα, καίτοι ἢ γλῶσσα, τὸ ὕφος καὶ ἢ στιχουργία αὐτῶν καταδεικνύουσιν ὡς νεώτερα, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν συνταχθέντα ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς ἀρχικῆς παραδόσεως, ἐκ τῶν πολλῶν παραλλαγῶν καὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν κατὰ διαφόρους τόπους διαδόσεως, μαρτυρίων ἀσφαλῶν τῆς ἀρχαιότητος δημοτικοῦ τινος ἄσματος. Ἐχει δ' ἡ παράδοσις ἐν περιλήψει ὡς ἀκολούθως·

Εἰς τινὰ μεγάλην πόλιν ἐφάνη ἐν θηρίον, ἐμφωλευσαν εἰς τὴν πηγὴν, ἀφ' ἧς ὀλόκληρος πόλις ὑδρεύεται· καὶ ἐπείπε δὲ εἰς τοὺς κατοίκους νὰ ἀντλῶσιν ὕδωρ, ἀν δὲν τῷ προσηύχοντι τὸν τροφὴν ἓνα ἢ δύο ἀνθρώπους. Μὴ δυνάμενοι οἱ κάτοικοι νὰ πράξωσι ἄλλως ἐβρίψαν κλήρους, ὅπως ἡ τύχη ὀρίσῃ τὴν βρῆσιν τοῦ θηρίου· καὶ ὡς ἐλάχεν εἰς τὴν προσηύχοντι θηριότῳ τοῦ βασιλεῦς, ἦν τινὰ συνώδουσαν κατὰ τὴν εἰσεσίαν τοῦ πατρὸς τῆς μέχρι τῆς πηγῆς, ἐνθα προσέδεσαν αὐτῇ τὴν ἐσχυροτάτων ἀλύσεων. Ἐν ᾧ δὲ ἡ κόρη δακρυρροοῦσα ἀνέμενε τὸν τρομερὸν θάνατον, ἐπεφάνη αἴφνης πρὸ αὐτῆς ὁ ἅγιος Γεώργιος, ἰππεύων ὠραῖον φαῖον ἵππον καὶ φέρων σπάθην καὶ δόρυ· ἡ νεᾶνις τὸν παρακαλεῖ νὰ φύγῃ, ὅπως μὴ γίνῃ καὶ αὐτὸς θυμᾶ· ἀλλ' ὁ ἥρωις μένει, καὶ ὅταν τὸ θηρίον ἀνέθορεν ἐκ τῆς πηγῆς χαῖρον ὅτι ἀφθονον εὗρισκε τροφήν, ὁ ἅγιος τὸ πληγώνει θανασίμως. Ἡ κόρη τότε τὸν παρακαλεῖ νὰ εἶπῃ τὸ ὄνομά του, ὅπως ὁ βασιλεὺς πατήρ τῆς πλουσιοπαρόχως τὸν ἀνταμείψῃ, ὁ δὲ ἅγιος φανεροῦται εἰς αὐτὴν καὶ τὴν προτρέπει νὰ ἀνεγείρῃ μίαν ἐκκλησίαν, ἐν ἣ ἡ παρά τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν νὰ εἰκονισθῇ καὶ «ἓνα καθάλλαρη, ἄρματωμένον μὲ σπαθί καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι.»

Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἀναφέρεται ἀορίστως ὅτι ἐγένετο εἰς μίαν μεγάλην χώραν, μόνον δ' ἐν τινι κυπριακῷ ἄσματι ὀνομάζεται ἡ Βηρυτός, ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ ὁ ἅγιος ἔκτεινε τὸν δράκοντα :

Καὶ τρεῖς ἡμέρας ἕκαμαν νὰ ρεῖουν ἔς τὸ Βεροῦτιν
 φουμίν, νερόν, ἐν βρισκαται ἐδῶ ἔς τὴν χώραν τούτην.
 Φουμίν, νερόν ἔχει πολύν, ἀμὰ ἔν μακρὰ ἔς τὸ πλάτος,
 καὶ μέσα ἐκατοίκησαν ἓνας μεγάλος δράκος,
 καὶ ἐν ἀφίγει τὸ νερόν ἔς τὴν χώρα γιὰ νὰ πέσῃ κτλ.

Ἐδεικνύοντο μάλιστα ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Βηρυτοῦ τὸ παλάτιον

τοῦ βασιλέως, τὸ σπήλαιον τοῦ δράκοντος καὶ τὸ μέρος, ὅπου ἐξετίθεντο τὰ θύματα αὐτοῦ· ἦτο δὲ καὶ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾗ ἐγένετο ὁ φόνος τοῦ δράκοντος. Ταῦτα πάντα λεπτομερῶς περιγράφουσιν ὁ Γάλλος Thevenot, οὗ ἡ περιήγησις ἐξεδόθη τῷ 1665, ὁ Ἕλληνας Monconys, ἰδὼν τὴν Βηρυτὸν τῷ 1647 καὶ ὁ περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας γράψας Ἕλληνας ἐπίσης Ricaut.

Ὁ μῦθος οὗτος προφανῶς εἶναι ὅμοιος πρὸς τὸν ἀρχαῖον τοῦ Περσέως, ἐλευθερώσαντος τὴν πρὸς βορὰν τοῦ κήτους ἐκτεθειμένην Ἀνδρομέδαν καὶ πρὸς τὸν ἐκ τούτου ἴσως μεταπλασθέντα τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἡσιόνης ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους. Οἱ τοιοῦτοι μῦθοι, κοινότατοι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ πολλὰς παραλλαγὰς κατὰ τόπους ὑποστάντες, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ διατηρηθῶσι μέχρις ἡμῶν, ἀφοῦ διετηρήθησαν τοσοῦτοι ἄλλοι, ὀλιγώτερον διαδεδομένοι καὶ τοπικὸν μᾶλλον χαρακτήρα φέροντες. Ὁ τρόπος δέ, μὲ τὸν ὅποιον οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, ὁ Γεώργιος Κωδινὸς ἰδίως, περιγράφουσιν εἰκόνας τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδας καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῶν ἀφηγοῦνται, καταδεικνύει, οὕτως εἶπεν, τὴν ἄλυσιν τὴν συνέχουσαν τὸν ἐλληνικὸν τοῦ Περσέως καὶ τὸν χριστιανικὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου μῦθον.

Ἐν τούτοις ὁ μῦθος οὗτος, ἂν καὶ τὸσοῦτον γνωστός, δὲν ἀναφέρεται οὔτε ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων συναξαριστῶν καὶ βιογράφων, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Συμεῶνος τοῦ μεταγενεστοῦ καὶ Γρηγορίου τοῦ Κουπρίου, οὔτε ὑπὸ τοῦ μεταγενεστοῦ Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου καὶ τῶν ἐν τοῖς *Μηναιοῖς* περιεχομένων βιογραφικῶν περὶ ἁγίων σημειώσεων, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καὶ χριστιανικὴν μορφήν περιδληθέντα δὲν παρεδέχθη τὸν ἀρχαῖον μῦθον. Τούναντίον ἡ δυτικὴ παρέλαβεν αὐτὸν μετενεχθέντα ἴσως ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὡς τινες εἰκάζουσι, διότι τὸ πρῶτον συμπεριελήφθη ἐν τῇ *Χρυσῇ Βίβλῳ* τοῦ Βοραγίνου, συνταχθείσα κατὰ τὴν ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα· πάντες ὁμως σχεδὸν οἱ καθολικοὶ συναξαρισταί, προεξαρχόντων τῶν Βολλανδιστῶν καὶ τοῦ Βαρωνίου, παραδέχονται ὅτι ὑποκρύπτει συμβολικὴν ἔννοιαν, ἐξαιρουμένου δεισιδαίμονος τινος συγγραφέως μονογραφίας περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, πρότινων ἐτῶν ἐν Παρισίοις ἐκδοθείσης, ὅστις διὰ γελοίων ἐπιχειρημάτων προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἔχεται ἱστορικῆς ἀληθείας.

Μυθολογήματα περὶ φόνων δράκόντων ὑπὸ ἁγίων ἀπαντῶνται παμπληθῆ ἐν τοῖς συναξαρίοις τῶν δυτικῶν, καὶ τούτων μακρὸν κατάλογον ἐδημοσίευσεν ὁ Μωρὺ ἐν τῇ προμνησθέντι συγγράμματί του. Εἰς δὲ τοὺς βίους τῶν ἁγίων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὀλίγα τοιαῦτα εὑρηνται ἐπεισόδια, συνδεόμενα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ τοπικὰς παραδόσεις· οὕτω π. χ. ἐν Ἡπειρῷ διηγοῦνται περὶ τοῦ ἁγίου Δονάτου, ἐν Ἐπιδαύρῳ περὶ τοῦ ἁγίου Ἰλαρίωνος, ἐν Ἀχαΐᾳ περὶ τοῦ θαυμασίου ὑπὸ τῆς ἁγίας εἰκόνας τῆς

Θεοτόκου ἐν τῷ Μεγάλῳ Σπηλαίῳ φόνου τοῦ δράκοντος, περὶ τοῦ ἁγίου Ὑπατίου καὶ τινῶν ἄλλων.

Ἐκτὸς τῶν χριστιανικῶν συναξαρίων ἀπαντῶμεν τὴν βάσιν τοῦ μύθου τούτου καὶ ἐν ταῖς μυθολογίαις ἔλων σχεδὸν τῶν ἔθνων. Ἐν τῇ Μαχαβαράτα τῶν Ἰνδῶν βλέπομεν ἕνα τῶν Πανθοῦδων, τὸν ῥωμαλέον Βήμαν, παλαίοντα πρὸς τὸν δράκοντα Σάκαν, ὅστις ἀπῆτει πρὸς τροφήν του ἕνα καθ' ἑκάστην ἄνθρωπον, παλαίοντα, ὅπως λυτρώσῃ βραχυμᾶνά τινα ὀρισθέντα διὰ τὸν δαίμονα. Ὁμοίαι εἶναι ἢ ἐν τῇ Ἑδδα τῶν ἀρχαίων Σκανδιναυῶν ἀπελευθέρωσις τῆς Βρουγγίλδας ὑπὸ τοῦ Σιγφρείδου, ἣς ὁμοίαι διηγήσεις ἀπαντῶνται εἰς πολλὰ μεταγενέστερα γερμανικὰ παραμύθια. Ἀνευρίσκομεν ἐπίσης τοιοῦτους μύθους ἐν ταῖς παραμυθίαις τῶν Βλάχων καὶ τῶν Σέρβων καὶ πρὸ πάντων ἐν ταῖς ἡμετέροις ἐν δὲ ἀλβανικὸν παραμύθιον, δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Χάν, διηγεῖται ἀπαράλλακτον τὸν μῦθον τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδας.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα εἰς τὰς ἱστορίας πολλῶν ἵπποτων ἀναφέρεται καὶ ὁ φόνος δράκοντος ὑπ' αὐτῶν. Περὶ τῆς τοιοῦτου ἀνδραγαθῆματος ἐποίησεν ἐν τῇ Ἑλευθερωθείσῃ Ἱερουσαλὴμ ὁ Γάσσορ, ὅστις φαίνεται ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ ὁ Ἀρίστος ἐν τῇ Μαινόμειρ Οὐλάνῳ του. Γνωστὴν προκίβει εἶναι ἡ ἱστορία τῆς μάχης τοῦ ἵπποτου τοῦ τάγματος τῶν Ἰππαιντῶν καὶ μετὰ ταῦτα μεγάλου μαγίστου (1346—1353) Diodot de Guroh πρὸς δράκοντα κατερημοῦντα τὴν Ρόδον κατὰ τὸ 1342. Ἡ ἱστορία αὕτη εἰσέεται, ὡς ὑπὸ πολλῶν ἀπεδείχθη, μυθώδης ἢ τοῦλάχιστον στηρίζεται ἐπὶ γεγονότος μυθικῶς διαπλασθέντος. Κατὰ τινα δὲ τραπεζουντίαν παράδοσιν, ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Φαλμεράουερ, ὁ θεμελιωτῆς τοῦ βρασιλείου τῆς Τραπεζοῦντος ἔκτεινε μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας τρομερὸν τέρας παρά τινα πηγὴν, Δρακοντοπέγαδο ἔκτοτε κληθεῖσαν.

Ἡ ἀπεικόνισις τοῦ ἁγίου Γεωργίου, φονεύοντος τὸν δράκοντα καὶ ἔχοντος πρὸ αὐτοῦ ἡγεμονίδα ἐστεμμένην καὶ ἀλυσίδετον, ἦν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ταῖς εἰκονοστασίαις τῶν οἰκιῶν βλέπομεν, καίτοι καὶ παρά βυζαντινοῖς συγθεστάτῃ, δὲν ἀνεγνωρίσθη ὁμοῦς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας· διότι ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τῆς ζωγραφικῆς, ἣτις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἴσως γραφείσα ὑπὸ τινος Διονυσίου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἀγράφων εἶναι τὸ μόνον ἐγχειρίδιον περὶ τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς ἐπὶ τῇ βάσει παραδόσεων καὶ τύπων παραδεδεγμένων ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας συνταχθέν, δὲν ἀναφέρεται ὁ ἐν χρήσει τύπος πρὸς ἐξεικόνισιν τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τοῦτο φέρει ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐξ ἀρχαίου τύπου εἰκόνας καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀπεικόνισις ἐλήφθη. Καὶ πράγματι αἱ ἀρχαῖαι εἰκόνες, αἱ περὶ τῶσαι τὸν Βελλεροφόντην κτείνοντα τὴν Χίμαιραν, παρουσιάζουσι καταπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Γεωργίου κτείνοντος τὸν δράκοντα. Μία πρὸ πάν-

των, δημοσιευθείσα ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Jahn, εἶναι ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν χριστιανικὴν. Ἡ Χίμικρα, ἀντικαθιστῶσα τὸν δράκοντα καὶ τούτῳ παρεμφερής, σπαίρει ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ πληγεῖσα ὑπὸ τοῦ δόρατος τοῦ Βελλεροφόντου, ἔστις φέρει περὶ τὴν κεφαλὴν ἀκτινωτὸν στέφανον, δι' οὗ ἡ χριστιανικὴ ζωγραφικὴ κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν τῶν ἁγίων ἀπομιμουμένη τὰς ὑπὸ τῆς ἀρχαίας τέχνης παραστάσεις πολλῶν θεοτήτων. Ἀντὶ δὲ τῆς ἀλυσιδέτου ἡγεμονίδος φαίνεται καὶ ἐν τῇ ἀπεικονίσει ταύτῃ ἰσταμένη γυνή τις, ἄγνωστον ποῖα· ὀπισθεν δὲ νέος τις, ἴσως ὁδηγός, κάθηται ἀναλογῶν πρὸς τὸ ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ ἁγίου παριστάμενον μαιράκιον, ἔπερ, κατὰ τι συναξάριον, ἀίχμαλωτισθὲν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀνῆρπασεν ὁ ἅγιος καθ' ἣν στιγμὴν ἠτοιμάζετο νὰ κερᾶσῃ ἐν τῇ τραπέζῃ τὸν τοῦρκον αὐθέντην του καὶ τὸ ἔφερεν ἐν ἀκαρεῖ θυμωσάμενος εἰς τοὺς γονεῖς του. Κλάδοι δὲ δένδρων ἐν τῇ εἰκόνι δεικνύουσιν ἐπίσης, ὡς ἐν τῇ χριστιανικῇ, ὅτι ἡ σκηνὴ συμβαίνει ἐν τοῖς ἀγροῖς.

Ἡ συμβολικὴ σημασία τοῦ μύθου εἶναι προφανής, ὅταν μάλιστα τὸν συνδυάσωμεν πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀρχαίους. Εἶναι ἤδη παραδεδεγμένον ὑπὸ τῆς συγκριτικῆς μυθολογίας ὅτι Περσεὺς ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Βελλεροφόντης, πρὸς οὓς ὁ ἅγιος Γεώργιος πολλὰ ἀντιποιεῖται ὁμοιότητας, εἶναι θεότητες ἡλικαί, οἱ δὲ φόνοι θηρίων ἐκτελεσοὺν τὴν ἐνέργειαν τοῦ φωτός καὶ τῆς ἀγάθης, τὰ σκότος τὴν δέαν ταύτην ἐκτελεσοὺν πρᾶξι καὶ τὸ πρὸς τὸν φόνου τοῦ δράκοντος Πύθωνος ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου μῦθος, ἐξ οὗ ἴσως ἅπαντες οἱ λοιποὶ ἀπορρέουσιν.

Ἐν τῇ συμβολικῇ δὲ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος ἀείποτε συνδέονται πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν πνεῦμα· οὕτω δὲ ὁ δράκων καὶ ὁ ὄφις κατέστησαν τὸ σύμβολον τοῦ διαδόλου, ἤτοι τοῦ κακοῦ πνεύματος. Εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν κατήντησε καὶ ἡ λέξις Πύθων· «πνεῦμα Πύθωνος», ἤτοι διαβολικόν, λέγουσιν αἱ τῶν Ἀποστόλων Πράξεις ὅτι εἶχε παιδίσκη τις προλέγουσα τὸ μέλλον. Ἐν τῷ κυπριακῷ ᾄσματι περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου πάντοτε ὁ δράκων ἀποκαλεῖται *πονηρός*, τὸ δὲ ἐπίθετον τοῦτο συνήθως εἰς τὸν διάβολον ἀποδίδεται. Αἱ ἀκολουθίαι τοῦ ἁγίου Λονάτου καὶ τῆς Παναγίας τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἐπίσης ταυτίζουσι τοὺς δράκοντας πρὸς τὸν δαίμονα καὶ ὕμνοῦσιν ὡς νίκην κατὰ τοῦ διαδόλου τὸν φόνον ἐκαίνων. Ἐκ τούτων κρίνων τις δὲν δύναται νὰ μὴ παραδεχθῇ ἀδιστακτικῶς ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν συναξαρίων ἀναφερόμενοι φόνοι δρακόντων ὑπὸ ἁγίων παριστῶσι τὴν νίκην, ἣν οὗτοι ἤρασαν κατὰ τοῦ δαίμονος. Ἡ στενὴ συνάφεια τῶν ἰδεῶν τοῦ δράκοντος καὶ τοῦ διαδόλου ἐν τε τῇ γλώσσῃ καὶ ἐν ταῖς δοξασίαις τῶν Χριστιανῶν ἐγέννησεν ἐνωρὶς παρὰ τῷ λαῷ χονδροειδεῖς παρανοήσεις· διότι φυσικῶς τῷ λόγῳ αὐτῶν λαὸς ἐσύγχυσε τὸ σύμβολον μὲ τὸ ἀντικείμενον, τὸ ὅποιον παρίστα αὐτὸ καὶ οἱ νενικημένοι ὄφεις, οἵτινες ἀπεικόνιζον ἀλληγορικῶς τὴν ἦτταν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, κατήντησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του ὄφεις ἀληθεῖς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

